

Şehrin YeniGün GAZETESİ'NİN ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR Mafızası

CİLT: 5 • SAYI: 19

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

01 EYLÜL 2023 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

KONYA'NIN YANIK TÜRKÜSÜ: ZEKİ OĞUZ

FİLTRESİZ FİKİRLER

FATMA
TUTAK

Bir kahve iyi gider. Belki de gitmez ama şu an öyle var saymayı arzuluyorum. Sonra ... Sonrası sonra! Düşüncenin nihayetsiz seline kapılmamak ya da doğru tabiriyle gelen geçenin yol geçen hanına çevirdiği zavallı zihnimi içine düştüğü kuyulardan biraz olsun çıkarmak için sığındığım bir liman bu. Yani kahve bahane!

Her yeni gün kendi ritiminde akan bir nehir. Ona çalkantılı, sakin, karamsar, iç açıcı, kasvetli gibi isimler takan biziz. Ah, garip insan! Bir garip insan.

Bu günlerde zihni bir yerde toplamak, bir konu üzerinde yoğunlaşmak ne kadar zor hale geldi. Kafamızın içi çıfıt çarşısı gibi. Çok şey düşünüp hiçbir fayda kesbetmeden saatler geçirebiliyoruz. Geriye kalan yalnızca baş ağrısı, kafa karışıklığı ve boşa geçirilmiş ömür dilimleri. Bu ortamda bilim adamları, akademisyenler üretkenliklerini besleyip sürdürebiliyorlar mı yoksa onlar da bu devranın çarkına kapılıp, kafa nereye biz oraya...!

Eskiden tekkelerde erbain çıkarmak denilen kırk günlük çile doldurma ritüellerinden bahsedilir. Halen devam ediyor mu bilmiyorum ama olsaydı muhtemelen içeri akıllı telefon sokmak kesinlikle yasak olurdu. Bu durumda taliplerin yüzde doksan dokuzu girmekten vazgeçerdi diye düşünüyorum. Merak ediyorum acaba yemekten içmekten uyumaktan

istirahat etmekten öteye geçebilecek kadar bunu hayatımıza sokmayı nasıl başardılar. Zira malum kırk günlük zaman zarfında yeme içme istirahat shevi arzular vb. nefsin yani insanın ham tarafının en güçlü zaafı zapturapt altına alınmaya çalışılıyor. Tüm bunlardan belirlenmiş bir vakit uzak kalmayı göze alan salık, seyri sülûk yolunda önemli bir aşama katetmiş oluyordu. Bugün buna talip olanların en büyük imtihanı fakire kalırsa yapıştığımız ve bedenimizin vazgeçilmez bir cüzü addettiğimiz akıllı telefonlardan mahrum olmaktır. Tüm diğerleri gözden çıkarılır fakat ille telefon zinhar!

O zaman gelsin bütün diğerleri. Bu bana yalan bütün kötülüklerin anasıdır sözünü hatırlattı. Hoppala amma ker alâka! Demeyin; duralım, sakin... Yalanı hoş görüp alışkanlık haline getirenler giderek kötülük olarak adlandırılan diğer şeylere ya(t)kınlık geliştirebilir. Aşınma bir noktadan başlar ve postu deldirmek kolaylaşır. Bunun gibi akıllı telefonlarla retinadan kortekse oradan beyine boca edilen filtresiz fikirler tabu, kutsal barajına düşen küçük ama azimli damlalar misali giderek aşındırır ve...

Geçelim bir başka mevzua daha

İÇİNDEKİLER

- FİLTRESİZ FİKİRLER
FATMA TUTAK
- EDİB ÖĞRETMENLER VE
ÖĞRENCİLERİNE DAİR
MUSTAFA ÖZCAN

- KONYA'NIN YANIK TÜRKÜSÜ:
ZEKİ OĞUZ
- FATMA ŞEREF POLAT**
- SAKARYA'DAN BÜYÜK TAARRUZA
ANUŞ GÖKCE

doğrusu irdelemek istediğim başka bir veciz söze ki İbn-i Arabî'ye atfolunur. "Her insan bir sözdür bilesin, sen dinlenen en hayırlı söz olmaya bak." Burada üstat insanın 'söz' lüğünden ne kastetmiş olabilir?

Öyle güzel söz söyle ki yani senden sadır olacak sözler için derundaki çer çöpü, taşı toprağı öyle temizle ki cevher ortaya çıkabilsin ve dahi kelamın nefesinin ulaşabileceğinden çok daha ileriye ve ötelere 'hoş seda' olarak yol alabilsin. Duyanda kendi istidadınca bir fikir bir görüş uyandırsın hatta yeni fikirlere zemin hazırlasın ki gelişim/ inkişaf böyle gerçekleşir. Tıpkı irdelediğimiz söz gibi.

Belki bir de şu açıdan bakılabilir; Vahdet bahsinde sıkça söz edildiği gibi varlığın birliği düsturundan hareketle 'Bir' olanın yarattığı her mahluku bir ayet olarak değerlendiresek bu bağlamda her insan 'O'nun bir kelimadır diyebiliriz. İnsanla neyin kastedildiği ise yine insana hitap olarak indirilen

yüce kitaba bakarak öğrenilebilir. Başka bir görüş ise tüm varlık gibi insanın da 'O'nun ol emriyle vücut bulmuş olmağıdır. Sözdən kasıt 'ol'dur ve gerisi insanın cüzi iradesine bırakılmıştır. Üstat burada devreye girerek söz konusu kelamı söyler.

Söz önemlidir. İnsandan geriye kalandır, dolayısıyla yad vesilesidir. Bazısı da tıpkı bu söz gibi bir mevzuun hem kaynağını hem de örnekliğini teşkil etmekle 'insan dilinin altında gizlidir' deyişini doğrular nitelikte çıkar karşımıza.

İşte böyle; kimi verilen bu nimetle laga luga, tatava yaparak kafa ütölemeyi tercih eder. Kimi küslerin arasını ıslah eder. Kimi tatlı bir sözle buz tutmuş gönülleri ısıtır; kimi hayattan soğutur. Kimi bağı başlıların yarasını sağaltır; kimi baş kestirir. Ama şu kadar var ki tatlı dile, güler yüze hiç doyulmaz.

Ağzı olan konuşur; torba değildir ki büzüle. Tercih meselesi...

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

خاتم ملک سل؟ ماتست علم
جمله عالم صورت وجاتست علم

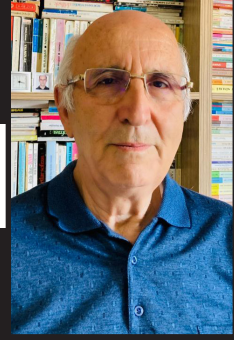
*İlim, Süleyman mülkünün hâtemidir;
bütün âlem sûrettir, ilim candır.*

(Hz. Mevlânâ)

İLİM
*İlimle uçtu göklerde Sultan Süleyman, sen mucize san,
Mal da, mülk de, taht da, mühür de birer sûrettir, ilimse can.*

01 Eylül 2023 (Ahmet Sevgi)

EDİB ÖĞRETMENLER VE ÖĞRENCİLERİNE DAİR

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Buradaki “edip” sözü şair ve yazarları içermektedir. Öğrenci de bildiğiniz talebelerdir. Makalede edipler ve öğrenciler arasındaki olaylara yer verilecektir. Çünkü bugün ülke, hatta dünya çapında şöhret olan insanlar dünün, daha doğrusu dönemlerinin öğrencileridir. Her öğrenci gibi okullarda geçen hayatlarında yaramazlık yapmışlar, bazı dersleri sevmişler, bazılarını sevmemişlerdir.

Yazar/şairlerimiz çeşitli mesleklerde çalışmışlardır. Bunların bir kısmı doktordur. Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat Yalçın, Ceyhun Atuf Kansu, Rıza Tevfik, Hüsrev Hatemi gibi. Bir kısmı hukuktur. İçlerinde çeşitli idarî görevlerde bulunanlar vardır. Bir kısmı da hayatını öğretmenlikle kazanmıştır. Mesela, Halide Nusret Zorlutuna, Cebeci Ortaokulu’nda görev yapmış, Anadolu’da da lise bulabildiği yerlerde lise öğretmeni, bulamadığı zaman da ortaokul öğretmeni olarak hizmet etmiştir. Öğretmenlikten üniversiteye geçerek daha ileri düzeylerde görev yapanların da olduğu unutulmamalıdır.

Eğitimciler, öğretmen- öğrenci ilişkisini en iyi değerlendiren meslek grubudur. Bilindiği gibi bazı okullarda öğrenciler, çok meşhur öğretmenlerden ders görürler, onların ders içindeki tutumları, belleklerine kazılır. Daha sonraki dönemlerde yaptıkları değerlendirmelerde ilk hatırladıkları bu öğretmenler olmaktadır. Ruşen Eşref Ünaydın, Refii Cevad Ulunay’ın mesleklerini seçiminde Tevfik Fikret’in olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. Galatasaray Lisesi’nde hem müdür muavini hem de edebiyat öğretmeni olan Sermet Sami’nin söylediği gibi öğretmen- öğrenci arasında başlayan dostluklar bazı hallerde ömür boyu sürmüştür.

Öğretmenler arasında şiirle uğraşanlar bazen duygularını saklayamazlar. Sermet Sami’nin anlattığına göre, Edip

Ayel, Fransızca öğretmenidir. Derslerinin büyük bir kısmını ya “şaheseri”ni okumakla yahut kendisine tek rakip gördüğü Yahya Kemal’e hücum etmekle geçirirdi

Yusuf Ziya Ortaç, yirmi yaşında Darülfünun’da edebiyat öğretmeni olmak üzere sınava girer. Sınavı kazanır. İzmit Sultanisi ve Galatasaray Lisesi’nde edebiyat öğretmeni olarak Türk kültürüne hizmet eder:

“...Edebiyat hocası olmak için üniversitede imtihana girmiştım. Bâkî’nin “Kanuni Sultan Süleyman Mersiyesi” çıktı. Ezbere okuyordum. İmtihanda merhum Ali Ekrem Bolayır (Namık Kemal’in oğlu), Ferit Bey (Kam), Fuat Köprülü mümeyyizdi. Birden Ali Ekrem Bey: “Çocuk, dedi, sen aruz biliyorsun” ... “Evet, dedim, biliyorum.” Hayretle yüzüme bakarak, “Allah Allah!” dedi. Bu ses de hâlâ kulağımdadır.

İşte bu makalede bazı şair öğretmenler ve öğrencilerinden bahsedilecektir. Onların bu dersleri nasıl ve ne şekilde yürüttüğü, eğitim ve öğretim tarzları, öğrencilerine etkileri vurgulanacaktır.

Edip Öğretmenlerin Dersleriyle İlgili Anekdotlar

Önce Liji Pulcu Çizmeçiyân’ın “İstanbul’da Kayıp Zamanlar” adlı kitabında anlattıklarına bakalım:

Liji Pulcu Çizmeçiyân, Dame de Si-on’un öğrencisidir. Son senesinde yeni gelen bir hocası vardır: Bu, Recaizade Mahmut Ekrem’in oğlu Ercüment Ekrem Talu’dan başkası değildir. Çizmeçiyân onu babası gibi şair değil ama edebiyatçı ve hümorist olarak nitelendirmektedir. Fevkalade Fransızca konuştuğunu bildirmektedir. Öğrencilere tercüme de yaptıracağı için sevinmektedir. Zira o zamana

kadar hiç tercüme yapmamışlardır.

On birinci sınıfta felsefe dersleri görmeye başlayan ve öğretmeni Dubaois'den hayranlıkla bahseden Pulcu, Türk edebiyatı dersine Şair Yusuf Ziya'nın geldiğini belirtmektedir.

Ortaç; şiirle, tiyatroyla, Akbaba dergisi dolayısıyla mizahla da uğraşmaktadır. Hecenin beş şairinden birisidir. Pulcu, arkadaşı Nihal ile kürsünün tam önünde oturmaktadır. Çünkü sınıfın birincisi ve ikincisidirler. M. Solange öğrencileri not sırasına göre oturtmaktadır. Çalışkanlar önde, tembeller arkadadır. Bir yeni hoca için kimin ne olduğu hemen belli olmaktadır. Tabii tembeller arkada kaytarmakta, hatta uyumaktadır. Pulcu, bunun iyi bir uygulama olup olmadığını bilememektedir. Yazar, Yusuf Ziya Ortaç hakkındaki kanaatini ve yaşadıklarını şöyle özetlemektedir:

"İlk edebiyat sınavında en kötü notu ben aldım: Beş. En tembeller bile benden iyi. Yusuf Ziya notları okuyor, bana gelince bütün sınıf "Aaa!! Diye bağırıyor. Hocamız başını kaldırıp, "Bi şey mi oldu" diyor. Nihal'im kalkıp "Efendim o sınıf birincisi" diyor. Hocamız pek ihtimal vermiyor ki kalkıp duvara iştirilmiş listeye bakıyor. İşte bu da kâğıtları okumayan biri; her halde bazıları gibi "Bu ne barbarisim" deyip notu atmıştır. Tabii mesele çıkmasın diye de ortadan aşağı bir not atmamıştır. "Ben senin kâğıdını bir daha okuyayım" dedi. Bilmem okudu mu, ama tükürdüğünü yalamak zor "Bu kez böyle olsun, bir daha ki sefere telafi ederiz" dedi. Ondan sonra hep on aldım. İşte her kuşun eti yenmiyor, hocamız öğrendi, bir daha kurban seçtiğinde daha temkinli davranır

Olca Neyzi Amerikan Kız Koleji'nde okumaktadır. Sınıfa girdikleri zaman alfabetik yoklama yapılır. Öğrenci mevcudu 30 kişidir. İki kişilik sıralarda otururlar. Kolejde disiplin ön plandadır. Korktukları hocalar vardır. Bazen okuldan uzaklaşmaya kadar giden kimi cezalar verilir. Altemur Kılıç'ı, Tunç Yalman'ı erkek kolejiyle yaptıkları ortaklaşa programlardan tanımaktadır.

Okulun eğitim dili İngilizcedir. Almanca, Fransızca seçmeli derslerdir. O, Fransızca'yı seçer. Dili unutmaması için

iyi olmuştur. Böyle bir okulda İngilizce derse daha çok önem verilmesi doğaldır ama Kolej'de çok çok önem verilir. Türkçe eğitimi zayıftır. Ortaokuldaki Türkçe derslerinin yerini, lise kısmında edebiyat alır. Faruk Nafiz Çamlıbel gibi tanınmış bir hocaları vardır. Fakat Faruk Nafiz Çamlıbel bir şey öğretmekle hiç ilgilenmez. Burası zaten kız okulu, diye düşünür, öğrencilere süslenip püslenen sosyetik tipler gibi yaklaşır. Dolayısıyla kendisinden hiçbir şey öğrenmemişlerdir. O yüzden kız kolejinde sağlam bir Türk edebiyatı ya da tarih eğitimi alamamışlardır. Zaten erkek kolejiyle hocaları çoğunlukla ortak değildir. Erkek kolejin öğretmenleri daha iyidir. Okula sosyetik kızlar yetiştiren bir okul gibi bakılması, bunun başlıca sebebidir. Oysa Türkçe eğitimi veren derslerin hocalarını Milli Eğitim Bakanlığı tayin etmektedir.

Bu Türkçe öğretmeni ise, tanınmış bir hikâyecimizdir: Sait Faik. İlk yazısı, Milliyet gazetesinde 1930-31 yılları arasında çıkmış, ilk hikâyesi de aynı yıllarda Ses dergisinde yayımlanmıştır. Bir ara öğretmenlik yapmış ve sonra ayrılmıştır. En iyisi bu öğretmenliğini kendi ağzından nakletmektedir. Şöyle diyor:

"Fransa'dan döndükten sonra, bir aralık Halıcioğlu Ermeni Yetim Mektebinde Türkçe grup dersleri öğretmenliği yaptım. Mektep ta anasının gözünde. Vapurun da kallesliği tuttu mu ilk derse on dakika, on beş dakika geç girerdim. Mektep müdürü her geç gelişimde saatine bakar, ama hiç sesini çıkarmazdı. Ayın sonunda müdürün odasından çıkarırken "saat bilmecesi" çözülmüştü. Meğer papaz efendi geç geldiğim dakikaları bir yere kaydediyor, 45 dakika olunca aylıktan bir ders parası düşüyormuş. O ay yalan söylemeyeğim, elime on üç lira kadar bir para geçti.

Yine bu okulda öğleden sonraları, zayıf öğrencileri "malumat-ı vataniye" dersinden yetiştirirdim. Bir gün kurs- ta ders anlatırken gözüm karşı binanın camına ilişti. (...) Meğer o bina mektebin hamamı imiş, sonradan öğrendim. O günden orada yıkananlara şahit olmadım. Her halde yılda bir defa yıkanıyorlardı. (...) Bir gün öğretmenleri gelmediği için, dersim olmayan sınıflardan

birine yolladılar. Çocuklar hergele mi hergele. Beni bir tiye, bir matrağa aldılar ki sorma: "Susunuz!" dedim, olmadı. "Susun!" dedim, gene olmadı... "Susun ulan eşşoğlular" dedim, büsbütün gemi aزیya aldılar... Bu sırada dışarıdan gürültüyü işiten papaz, kapıyı açarak: "Niçin çocukları susturmoorsun zo?" diye bana çıkışmaz mı? Tepem attı. "Ulan" dedim. "Sıkıysa sen sustur". Bu hadiseden sonra anladım ki, öğretmenlik benim harcam değil."

Çevirmen, tiyatro eleştirmeni Hasan Âli Ediz, Bandırma Rüştüyesinde iki yıl okuduktan sonra, üçüncü sınıfa geçer. İstanbul'a gelince de Aksaray'a en yakın Mercan Lisesi'ne kaydolar. Bu okulda Osmanlıca gramer derslerinden başka, edebiyat dersleri de okur. Haftada üçü bulan edebiyat dersine öğretmen Süleyman Şevket (Tanlı) girmektedir. Osmanlı edebiyatını çok iyi bilir, geniş edebiyat kültürüyle, pedagojik nitelikleriyle, ince zevkiyle Hasan Âli Ediz'e edebiyat zevkini aşıl原因ları başında gelir. Altıncı sınıfın sonlarına doğru Osmanlıca sözcük dağarcığının bir hayli geliştiğini söyleyen Hasan Âli Ediz, Süleyman Şevket Bey'in özel ilgisiyle artık Tevfik Fikret'i, Cenap Şehabettin'i, Rıza Tevfik'i, Mehmet Akif'i, Halit Ziya'yı, Mehmet Rauf'u, Hüseyin Rahmi'yi, Halide Edip'i anlamaya, onlardan zevk almaya başlar. O yıllarda öğrencilerin elinde edebiyat konusuyla ilgili hiçbir ders kitabı yoktur. Süleyman Şevket Bey'in verdiği dersleri not halinde tutarlar. Süleyman Şevket Bey, çok sonraları bu notları genişletir, okullarda okutulmak üzere Güzel Yazılar adıyla kitaplaştırır.

Hasan Âli Ediz'in "kendisine çok şey borçlu olduğum, hiç unutamadığım hocalarımdan biridir" dediği Süleyman Şevket Bey, öğrencisi liseden ayrılıp üniversiteye giderken onun hatıra defterine şunları yazmıştır:

"İhtiraslarla yüklü her yol uzun

Siz temiz, hür gönüllü insan olun."

Sermet Sami Uysal, Kabataş Erkek Lisesi'nde öğrencidir. Edebiyat öğretmenleri arasında aynı zamanda ünlü Boğaziçi Lisesi'nin sahibi ve müdürü de olan Hıfzı Tevfik (Gönensay), Zeki Ömer (Defne) ve Faruk Nafiz (Çamlıbel) gibi

büyük değerler vardır. O yıl Faruk Nafiz Çamlıbel, onun sınıfına düşmüştür. Buna çok sevinmiştir öğrenciler. Yani sevinçlerine diyecek yoktur. Çünkü yıl boyu dersten çok sohbeti andıran o tadına doymaz derslerini, büyük bir zevk ve hayranlıkla dinleyeceklerdir. Fakat bir gün Faruk Nafiz'in Büyük Millet Meclisine gireceği haberi yayılır öğrenciler arasında. Öğrenciler, sabırsızlıkla Çamlıbel'in dersini beklerler. Otuz beş, kırk öğrenci, önce sessizce oturmuşlar, sonra hepsi hıçkırıya hıçkırıya ağlamaya başlamışlardır. Kürsüde ayağa kalkmış olan Çamlıbel hoca, gördüğü bu manzaraya şaşırılmış, sonra duygulanıp kendi gözleri de yaşarmıştır. Son derece içten gelen, değişik, biraz kısıkça sesle:

"-Çok teşekkür ederim, bana hocalığının en büyük mükâfatını verdiniz demiş, hıçkırıkların kesilmediğini görünce de eklemiştiniz:

"- Ama yeter artık, yoksa bu yaştaki hocanızı da ağlatacaksınız. Hem aranızdan büsbütün ayrılmıyorum ki... Fırsat buldukça yine geleceğim... Söz veriyorum."

Daha sonra da geride bıraktığı sınıfı gibi, o da duygudan dolup taşarak ağır ağır sınıftan çıkıp gitmiştir.

Nasıl bir hoca olduğunu öğrencisi Sermet Sami Uysal şöyle anlatmaktadır:

"Çamlıbel, öğrencilerine "zor" yolu ile değil de "gönül" yolu ile ders çalıştıran hocaların başında gelirdi. Hatta en sıkışık zamanlarımızda, kendisine olan saygı ve sevgimiz yüzünden, bir sefer bile dersine çalışmadan girdiğimiz gün olmamıştır. Gereksiz tarihler ve adlarla öğrencilerin zihinlerini doldurmayı sevmeyen hocamızın en az notu, zaten geçerli not olan 5'ten başlıyordu.

Yalnız tatlı tatlı ders anlatırken, kimsenin başka şeyle uğraşmasını istemezdi. Nasılsa bir gün, sınıfımızın en çalışkan öğrencilerinden Necdet Oktay, coğrafya defterini evde bitirememiş. Arka sıralardan birine oturup hem defterini tamamlamaya hem de hocanın tatlı tatlı anlattıklarını dinlemeye başlamış. Birden Çamlıbel, anlattığı konuyu bırakıp sertçe:

-Siz arkadaki ne yapıyorsunuz? Diye sordu.

Dürüst arkadaşımız gerçeği saklamayıp;

-Efendim, dersler çok olduğundan, dün gece yetiştiremediğim coğrafya defterini tamamlamaya çalışıyor, bir yandan da sizi dinliyordum, dedi.

Faruk Nafiz, kıpkırmızı kesilmişti... Kendisinin böyle sinirlendiğini ilk olarak görüyorduk. Bu çalışkan öğrencisini öfkeyle tahtaya çekip üst üste birkaç soru sordu. Çocukçağın gerek hocayı istemeyerek üzdüğünden gerekse şaşkınlıktan pek bir şeyler söyleyemedi ve sıfırı alıp yerine oturdu."

Hoca, bu nottan rahatsız olmalı ki, bir başka gün, Necdet dersi çok iyi bilince, bu defa o (0) yanına (1) koyarak notunu on yapmış ve böylece aralarındaki soğukluğa son vermiştir.

Sermet Sami'nin belirttiğine göre Faruk Nafiz sınıfta şiirlerini asla okumaz. Hatta onlardan bir bölümünü bile okumaz. Öğrencilerin şiir defterlerinde onun ünlü şiirlerinden birkaç tanesi bulunur, hatta çoğu öğrenci bunları ezbere bilir.

Bir gün öğrencilerden birisi, Çamlıbel'e "şu şiirin son mısralarını bulamadım" diyerek tuzak bir soru sorar. Çamlıbel de ünlü şiirlerinden birinin baş kısmını okuyuverir. Daha sonra da hoca, hiç istifini bozmadan: "O şiirin tamamı, şiirin "Bir Ömür Böyle Geçti" adlı eserinde vardır, oraya başvurun!" der"

Ahmet Muhip Dıranas'ın da Faruk Nafiz ile ilgili bir anısı vardır. "Fahriye Abla" şairinin anlattığına göre Ankara Lisesi'ndeki edebiyat hocası Faruk Nafiz Çamlıbel'dir. Arkadaşları bir şiirini ona götürürler. Çamlıbel, "Bu gençte istidadi görmüyorum. Bu sevdadan vazgeçerse iyi eder" demiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar da aynı mektepte edebiyat hocasıdır. Arkadaşları, aynı şiirini bir de ona götürmüşlerdir. Tanpınar beğenmiş. Ahmet Muhip Dıranas'ı çağırmış ve ona şöyle demiştir: "Sen büyük şair olacaksın, devam et, ama Fransızca öğren". Ahmet Muhip'e Baudelaire'in şiirlerini verir. Fakat gene Hayat mecmuasında şiirini neşreden de Faruk Nafiz olur .

Yusuf Ziya Ortaç, Bizim Yokuş'ta hatıralarını anlatırken, ilk yıllarda fen konularına, kitaplarına duyduğu ilgiyi nakleder. Mühendis Süleyman Sami Bey'in

oğludur. Cebirde, geometride, fizikte sınıfın yıldızıdır. Babası gibi mühendis olmak niyetindedir. Bu hedefe kilitlenmiş gibidir. Fen gazetesinin bir yarışmasına katılır. Adı, ilk defa matbaa harfleriyle bu dergide geçer. Soruyu nasıl çözdüğünü de anlatmıştır. O günden sonra Fen dergisi çantasındadır, kitaplarının arasındadır, başucundadır. Ama bizim yokuşa asıl ayak basışı bu olaydan bir yıl sonradır. Olayın bundan sonrasını yazar şöyle anlatmaktadır:

"İlk edebiyat hocamız İbrahim Necmi Dilmen, sınıfı sürükleyen bir öğretmendi. Rakamlara, çizgilere bağlı dikkatim, onun derslerinde kelimelere kaymıştı. Cebir kadar, hendese kadar, fizik kadar o zaman adı hikmet olan şiiri, hikâyeyi, romanı da seviyordum artık.

Birkaç ay sonra galiba üniversitede görev alan İbrahim Necmi'nin yerine bir başkası geldi: Süleyman Şevket...

İnce yapılı, sesinde kalbi çarpan bir duygu adamı idi, yeni öğretmenimiz. İki üç ders içinde ilgisini çeken bir öğrenci olmuşum. Yazılarımızı satır satır inceliyor, beğendiği cümlelerin altlarını kırmızı kalemle çiziyor, okşayıcı sözlerle çocuk gönüllerimizi kanatlandırıyor.

Kendi kendime aruzu öğrenmiştim. Bir yazıma eklediğim manzumeyi arkadaşlarıma okumuş, beni övmüştü. Elli yılı aşkın zaman, o manzumeden, hafızamda yalnız bir mısra bırakmıştır:

Akşam, menekşe gölgeler inmişti dağlara...

Süleyman Şevket hocamız pek beğenmişti bu "Menekşe gölgeleri". İnce, uzun parmaklarında titreyen kâğıt bir menekşe demeti olacaktı neredeyse.

Edebiyatta aldığım hız, yarınki mühendis Yusuf Ziya'nın asıl önem verdiği meslek derslerindeki hızımı kesmişti" .

Türkçü anlayışı temsil eden Mehmet Ali Tevfik ve Niyazi Tevfik iki kardeştir. Yusuf Ziya Ortaç'ın belirttiğine göre konuşma tarzları birbirine zıttır. Mehmet Ali Tevfik ağır ağır konuşur. İtalyanlarla Trablus savaşımızda "İntikam şiirleri" ile tanınmıştır. Çanakkalelidirler.

Niyazi Tevfik ile tanışıklığı Mütareke devrinde başlar Yusuf Ziya Ortaç'ın... Kadıköy'de, Fenerbahçe stadının yanında şimdi de ortaokul olan binada müdürdür.

Yaman bir tarihçidir, hem ağabeyinin aksine gümbür gümbür konuşur, müthiş bir bilgisi vardır. Avrupa kral ailelerinin şecerelerini, aile bireylerini bile en ince teferruatına kadar bilir. Bir şeye kızıp bağırdığı zaman, teneffüste, bahçedeki çocuklarla beraber bina sarsılır gibi olur. Yılın birinde tavan arasındaki odayı der-shaneye çevirir. Yeni açılan lise birinci sınıf dershanesi olur burası. Yusuf Ziya Ortaç'ın işte o sınıfa dersi vardır. O sınıfta sonradan çok meşhur olan yani tanınmış bir yazar olan öğrencileri şunlardır: Esat Mahmut Karakurt, Mümtaz Faik Fenik, Sabri Esat Siyavuşgil. Esat, sınıfın elebaşısıdır. Bir ilk karnede bu sınıfın çoğuna çalışmadıkları için kırık not vermiştir. Karneleri de o sabah almışlardır. Yusuf Ziya Ortaç, öğleden evvelki üçüncü saat derse girmek için o gıcırtilı tavan arası merdivenine tırmanmış çıkarken, merdivenin ortasında, uzaktan, sınıfın açık kapısı arkasından gözüne, kürsünün tepetaklak edildiğini görmüştür. Hemen geriye dönmüş, Niyaz Bey'e bu münasebetsiz dekorun değiştirilmesini söylemiştir. "Girmem bu sınıfa" demiştir. Yazar bundan sonrasını şöyle anlatıyor:

"... O bunu duyar duymaz, o dehşetli bariton sesi ile daha odasının önünden bağırmaya başlayarak merdivenden yukarıya fırladı ve benim gibi, hemen geri döndü: "Kürsü eskisi gibi düzgün" dedi, nasıl olur bu?" Gülüp geçtim. Esat'ın tayfası, aşağıdan bağırıtıyı duyunca, kürsüyü ne de çabuk düzeltmişlerdi

Yine Halit Fahri Ozansoy'un anlattıklarına geçelim:

Hakkı Süha Gezgin, eski bir gazetecidir, şairliği de vardır. İyi bir yazardır, yazıları zevkle okunur. Hakkı Süha Gezgin, Halit Fahri Ozansoy, 1916 yılında Muğla'da lisede öğretmendiler. İlk yıllarını bir evde birlikte geçirmişlerdir. İki iyi gurbet arkadaşlarıdır.

Okul, şehre inen yamaçtan sonra büyük ve geniş güzel bir binadır. Halit Fahri orta sınıflarda ve dokuz talebesiyle lisenin tek açık olan birinci sınıfında ders verir. Hakkı Süha ise ilk sınıfların başöğretmenidir. Sonradan İstanbul'da her ikisi de Lise öğretmenliğinde bulunmuşlardır. Hakkı Süha emekli olmuştur öğretmenlikten... Heyecanlı, gür sesli,

neşeli dost Hakkı Süha ile yaşadıkları okulla ilgili anılarını anlatır yazar.

Muğla'daki Lise'nin müdürü tam bir baba, iyi kalpli, mert bir adamdır. Daha Hakkı Süha ve Halit Fahri Ozansoy, Muğla'ya varmadan, evi de hizmetçiyi de o tutmuştur. Bu müdürün, hoş yanı çoktur.

Halit Fahri'yi Lise birinci sınıfa götürür, levend delikanlılarla karşılaşır sınıfta. İçeri girdiklerinde hep birden rap... diye ayağa kalkmışlardır. Müdür, Halit Fahri'yi sınıfa tanıtıp çıkarken bir rap daha! Çocuklara, yerlerine oturduktan sonra ne okuduklarını sormak olmuştur ilk işi. Çünkü kendisi mektep açıldıktan sonra tayin olmuştur ve savaş hali yüzünden gerek İzmir'de tren; gerek Aydın'da araba beklediğinden tam on beş günde gidebilmiştir Muğla'ya. Hakkı Süha ise İstanbul'dan Halit Fahri'den sonra yola çıktığı halde, Aydın'dan Muğla'ya onun gibi aynı günün akşamında varmıştır. Fakat araba ile değil at sırtında!..

O gün, bu rap kalkıp selama duran ve yine asker gibi selâmlayıp yerlerine oturan öğrencilerdeki bu saygıya şaşmamıştım. Ama içine yine bir kurt düşmüş, bunun nedenini öğrenmek istemiştir. Bu yiğitlerin karşısında, ben henüz, toy, üstelik zayıf bir öğretmendim. Karşımdakiler bakışlarından, ona haşarı çocuklar gibi gelmiştir. Yazar bunun devamını şöyle anlatıyor:

"...Korkum şu: Bu on dokuz talebeden biri, benim bir anlık bir tarafa dönüşümden istifade ederek, klasik usulle, ağzında ıslattığı ve sıkılaştırdığı bir küçük kâğıt yuvarlağı başıma yapıştırırsa? Bu efelerin terbiyeleri nasıldır, bilmiyorum ki! Aradan biraz geçti, hamdolsun böyle bir şey olmuyor. Fakat ben yine tetikteyim. Hem çocuklarla konuşuyorum hem gözlerim hallerini tetikte. Konuşmamız bitince durumu iyice anladım, kaç aydır edebiyat hocaları yokmuş. Musiki öğretmeni sarıklı bir hoca efendiye vekâleten bu dersi okutmuşlar. Sonradan kendisi ile tanıştığım bu hoca efendi keman da çalıyor ve Muğla'nın yerlisi. Şaşılacak bir tarafı da var; kendi kendine, Fransızca alfabeden sonra gramere çalışmış ve Şemsettin Sami'nin lügatine

baka baka bu yabancı dildeki bilgilerini bir hayli ilerletmiş. Az çok okuduğunu anlıyordu.”

Halit Fahri Ozansoy, kendisi göreve başlayınca kadar sınıftaki öğrencilere sorar ne okuduklarını... Ön sıradakilerden birisi hemen kürsünün yanına gelip ona edebiyat defterini uzatır. Defterin yalnız baştaki bir buçuk sayfasında yazı vardır ve ilk cümlesi de şudur: “Üslub-ı beyan aynıle insandır.”

Dersten yine aynı rapp ve saygı selamı ile çıkar, zil çalınca. Ertesi gün, müdüre, çocuklara ve sınıftan çıkarken o şahane raplarına, hayran olduğunu söyler. Bunun üzerine ona Müdür şöyle der:

“- A oğlum, dedi, ben dört sene evvel bu liseye tayin edildiğim zaman bu babağit çocukların çoğu bıçak taşlılardı. Ben, görüyorsun, güçlü adamım. Sivaslıyım, iki sene sıra dayağına çeke çeke, bunlara bıçakları attırdım. Bir sene de zeybek kispetlerini attırınca kadar bu mübarek usulü tatbik ettim. Şimdi mum gibidirler. Eğer eskiden gelse idiniz, sizi sınıfa sokmazdım ve başka bir vilâyette uslu akıllı bir şehir lisesine tayin etmeleri için hemen Maarif Nezaretine telgrafi çekerdim.”

Sermet Sami Uysal, Fakültede iken, Halide Edip’in derslerinin tiryakisidir. Ancak bu derslere girmesinin bir hikâyesi vardır. Bu hikâye şöyle özetlenebilir.

1950’li yılların başına doğru Edebiyat Fakültesi Fındıklı’da eski bir sarayda iken, İngiliz Filolojisinin dillere destan olan bir güzel kızı, bir gün okumakta olduğu(Sermet Sami’in bölümüne) yanında Fransız Filolojisinden bir kız arkadaşıyla birlikte gelir. Sermet Sami’yi bulurlar. Ondan, Verlaine’in dönemi ve sanatıyla ilgili bir yazı rica eder. Bir İngiliz şairi ile karşılaştırmak üzere bunu ister. Kendisi için son derece önemli bir travay(çalışma) imiş. Hatta sınıfı geçmesi hazırlayacağı bu incelemeye bağlıdır. Önce arkadaşından rica etmiş, o da bu güzel kızı, doğruca Sermet Sami’ye getirmiştir. Sermet Sami hayran olur kızı, çok etkilenmiştir. Güzelliği, sesi, mavi gözleri aklından çıkmaz. O gün Adile Ayda’nın, Eva Buck’un ve ne de kocası Hans Marchand’ın Latince dersini doğru dürüst dinleyemez. İki hafta gece

gündüz çalışarak hazırladığı incelemeyi bitirir bitirmez, koridoru “koşar adım geçip” İngiliz Filolojisinin denize bakan köşe başındaki geniş sınıfa giderek emneti teslim etmek ister. Genç kız, bol kaynakçalı, daktiloda yazılmış bu ödevi (yazıyı) alırken ders zili çalar. Sermet Sami’nin dersleri boştur... Fakat İngiliz Filolojisinde Halide Edip, derse girecektir. Halide Edip, kendi sınıfı kalabalık olduğu için, başka sınıflardan öğrencilerin dersine gelmesini istemez, hatta zaman zaman kapıda bir hademe bekleterek, “kaçak” öğrenci kontrolü bile yaptırır. Onun bu tutumunu bildikleri için Sermet Sami, “artık ben sınıftan çıkayım” der, “Halide Edip neredeyse gelir”.

Yanındaki genç kız, sıra arkadaşının gelmediğini, Halide Edip’in bu kalabalıkta fark etmeyeceğini belirterek ondan derse girmesini ister. “Sanırım hoşunuza gidecektir” der. Aralarında bu konuşma sürerken, kapıdan içeriye Halide Edip girer.

Sermet Sami, o esnada gördüğü Halide Edip’i şöyle tasvir etmektedir:

“Geçen zaman içinde boyu daha da kısalmış gibi geldi bana... Artık iyice kırılmış saçlarını arkada topus yapmış... Omuzunda bir yün atkı... Bir elinde tesbih; yavaş yavaş ilerleyip kürsüye çıktı”.

Halide Edip kürsüde devleşen bir hocadır. Onun gözünde, bu haliyle sokakta görenlerin ancak, “yerli malı” bir “kocakarı” diyeceği Halide Edip, daha ağızını açmadan sınıfta derin bir sessizlik olur ve ağır ağır konuşmaya başlayınca, öğrenciler harıl harıl not almaya başlarlar. Az sonra kürsüde, o kısa boylu, hiçbir gösterişi olmayan yaşlı kadın gitmiş, yerine rolünü özümsemiş, sahneye hâkim sanki büyük bir sanatçı gelmiştir. Olayın bundan sonrasını Sermet Sami Uysal’dan dinleyelim:

“Hele şiir okumaya başladığında kürsüde bir Comedie Française sanatçısı varmış gibiydi... Yalnız İngilizce değil, karşılaştırmalı edebiyat dersinin gereği olarak Fransız şairlerinden de çok temiz Fransızcasıyla nefis şiirler okuyor, sözü batı edebiyatının Türk edebiyatına yansımalarına getirince de bizim şairlerin şiirlerini; aralarına kısa, ama sürekli ilgiyi üzerinde toplayan anılarla da zen-

ginleştirecek, büyük bir sahne sanatçısı başarısıyla art arda hiçbir nota bakmadan, ders bitinceye kadar okudu, okudu, okudu...

Ders bittiğinde âdeta büyülenmiş gibiydim!.. Hemen güzel sıra arkadaşımından izin alıp Halide Edip 'in peşine düştüm... Ve onu soluk soluğa koridorun bitiminde yakalayarak:

-Hocam dedim, bilmem beni bağımlayabilecek misiniz? Dersinizi kaçak olarak izledim; adeta büyülendim... Boş saatlerimi sizin derslerinizi izleyerek değerlendirmem acaba mümkün olabilir mi? Zaten ben Shakespeare'e hayranlığımından dolayı İngiliz Filolojisine yazılmak istemiştım; fakat Fransızca bildiğim için Fransız Filolojisine ayırdılar.

Halide Edip, samimiyetle koluma girip yoluna devam ederken:

-Ben, dedi, seni tanıdım!

Hayretle sordum:

-Nereden efendim?

-Vurun Kahpeye filmiyle ilgili benimle röportaj yaptınız!

Cumhuriyetin ilk yıllarında tahsil için İstanbul'a gelen Muhtar Körükçü, kendisinde iz bırakan kitabın Reşat Nuri Güntekin'in "Sönmüş Yıldızlar" adlı küçük hikâyeler kitabı olduğunu söyler. Öğrencilik hayatına ait anılar nakleder. Tembel bir öğrencidir. Tatillerde memlekete gittiği zaman babası, ona "sınıfı geçtin mi? yahut hangi dersten ikmale kaldın" diye sormaz. Tam tersine, "Hangi dersten geçtin" diye sorar. Geçtiği dersler de genellikle edebiyat, tarih, coğrafya ve lisan dersleridir.

Öte yandan tembelliğinin yanında çok yaramaz bir öğrencidir. Yaramazlıkla ilgili anıları çoktur ve edebiyata temas edenini şöyle anlatmaktadır:

"Bir gün edebiyat dersine rahmetli Hıfzı Tefvik (Gönensay) beni müzakereye kaldırdı. Yaramazlığım hakkında kâfi derecede fikri olduğu için evvelâ mutadı olduğu üzere yarı şaka, yarı ciddi bir tokat aşk etti. Sonra perişan bir halde olan üstüm başımla alaya başladı. "Sen hâlâ top tep, kelbler gibi dilin bir karış dışarıda koş bakalım" diye futbol merakıma dokundu, sonra sadede geldi, geçmiş gün iyi hatırlamıyorum ama bir şeyler sordu. Gayet doğru ve hatta biraz

da beklenenden fazla cevaplar verdiğimi görünce duraladı. Şöyle biraz daha derine gitti. Hayret? Bizde cevaplar akıp gidiyor. "Nedim'in şarkılarını hatırlıyor musun?" Ben bülbül gibi baştan sona o şarkıları okuyorum (bıraksa) "Muntazır teşrifine hazır kayak" şarkısını beste ile de okuyacağım". Rahmetli en nihayet Bâkî'nin meşhur "Kanuni Mersiyesi" hakkında bir fikrim olup olmadığını sordu. Ben ciddi ciddi başladım okumaya: "Ey pâ-y-bend-i dâm-geh-i kayd -ı nâm ü neng..."

Hıfzı Tefvik gözlerinde derin bir hayret, hayranlık ve sevgi ile yanıma geldi: Futbol topunun çamuru, toz ve toprak bulaşmış suratımda öpebilecek bir noktaya bulamadığı için bir muhabbet tokadı daha aşk etti: "Sakin bu yolu bırakma evlât" dedi. Dünyada en mukaddes, en sevilecek, yegâne bağlanacak şey sanattır". O günden sonra bütün yaramazlıklarımı hatta haylazlıklarımı hoş karşıladı.

SONUÇ:

Öğrenci -öğretmen ilişkileri her zaman düzgün yürümeyebilir. Genelde öğrenciler kendilerine haksızlık yapıldığını sanırlar. Lüci de olduğu gibi. Kimi öğretmenler de öğrencilerinin çeşitli şekillerde takdirlerini kazanmışlardır. Özellikle sanat ve edebiyatla uğraşanlar ve bunu severek yapanlar, kendilerine yol gösteren öğretmenlerini hiç unutmazlar. Faruk Nafiz örneğinde(Ahmet Muhip için olduğu gibi onlar da yanılabilirler. Nitekim Faruk Nafiz yanılmış ve Ahmet Muhip sevilen, beğenilen bir şair olarak Türk edebiyatında yerini almıştır. Faruk Nafiz, onun şiirini Hayat'ta çıkmasını, yayımlanmasını asla engellemiştir. Bu da üzerinde durulacak bir husustur.

Yabancı dille eğitim veren okullarda çeviri yapılmaması bir eksiklik. Nitekim bu eksikliğin giderildiğini ve bu konuda birçok dil bilen Ercüment Ekrem gibi bir öğretmenin gelişine sevinildiğini görüyoruz. Yabancı dille eğitim yapan okullarda, Türkçe eğitiminin zayıf olduğu gerçeği de göz ardı etmemek gerekir. Sait Faik'in yaşadıkları ise derse geç gelen öğretmenler için yapılan ibretlik bir uygulamadır.

KONYA'NIN YANIK TÜRKÜSÜ: ZEKİ OĞUZ

**FATMA ŞEREF
POLAT**

Gözlerim ister istemez o ağacın altına kaydı, aradı, bulamadı, buğulandı. Yüzümü hemen Payitaht Müzesine doğru çevirdim. Öyle ya böyle zamanlarda göz yaşını en iyi kuzey rüzgârı kuruları. Şimdi bir düğüne gidiyoruz hiç sırası değil ağlamaya başlarsam arkadaşları da üzerim diye düşündüm. Kimseye hissettirmedim sanıyordum ama iki kişi daha oraya bakıp bana döndü ve ikisi aynı anda: "Şimdi orada oturmuş sigara içiyor olurdu, değil mi?" dediler. Kazım Öztürk ve Hasan Karaca hocalarım da benimle aynı haldeydi. Henüz bir hafta önce aniden aramızdan ayrılan ve sonsuz seyahatine çıkan Gezgin Yürek Zeki Oğuz'dan bahsediyorduk.

Her zaman dernek gezilerinde buluşup toplu aracımıza bindiğimiz Kılıçaslan Meydanı'nın Alaeddin Tepesi'ne bakan tarafındaki havuzlu kaldırımında gezi araçları için ayarlanmış duraktaydık. Birazdan şair bir arkadaşımızın düğün davetine iştirak edecektik. Yıllardır bu durakta kaç kez buluştuk kaç geziye katıldık hiç bilmiyorum ama Zeki Abi uygunsa hepimizden önce mutlaka orada olurdu. Oradaki ağacın altındaki koruma duvarına oturur sessizce sigarasını tütürür bazen telaş arasında hiç fark edilmezdi. Katılan listesi kontrolü, geç kalanlar, oturma düzeni, erzak hazırlığı gibi işlerin arasında onu görür görmez. "A, Zeki Abi burada mıydın, neden hiç ses çıkarmıyorsun geç gördüm!" diye sitem ettiğimde hep aynı cevabı verdi. "Ben buradayım Fatma, sen işini aksatma..." Son yıllarda bu diyalog sadece karşılıklı el kaldırmaya dönüşmüştü.

Sadece kültür gözlem gezileri değil, bütün etkinliklerimizde, imza günümüzde, özel anımızda o hep orada olurdu. Özel davet beklemez, kırıl-

maz, darılmaz, sitem etmez, yük asla olmaz, ağırlık vermez sadece destek olur ve varlığı ile mutluluk verirdi. O gün orada onu göremeyince anladım ki bu "Ben buradayım!" sözü ne kadar kıymetliymiş ne kadar özelmış ne kadar güzelmış. Başımı çevirince onu hep orada olacak sandım. Bu ayrılığa ansızın yakalandım. Varlığımı belli etmek için, hiç ama hiç uğraşmamış bir adamın yokluğu bu kadar dokunur mu insana? Hem de nasıl dokunuyor onu tanıyanlar beni çok iyi anlayacaktır. Bazı insanlar böyledir bıraktığı boşluğun büyüklüğünü ancak gidince fark edersiniz. Zannediyorum bu şehir de kültür edebiyat dünyası da Zeki Oğuz'un değerini bundan sonra daha çok fark edecek.

Zeki Oğuz, sınırları aşıp giden bir türkü namesi gibi Konya'nın dışına kadar uzanmış bir değerdir aslında. Şimdi aynı şehirde onunla birlikte yaşayan kalemdaşları, dostları, arkadaşları olarak onu anlatmak bize düşüyor ama eminim ilerleyen zamanlarda hakkında birçok araştırma tez belgesel hazırlanacak. Sanatçı deyince sadece popüler dizi oyuncularını ve şarkıcıların aklı geldiği tek ülke biz miyiz bilmiyorum ama ben Zeki Oğuz'u çok yönlü bir sanatçı olarak nitelendiriyorum. O yüzden hiç tanımayanlara anlatmak belki zor olacak. Hikâyeciliğini, şiirlerini, dergiciliğini, araştırmalarını ve fotoğrafçılığını, düşünce dünyasını belki apayrı insanların anlatması gerekir. Hiçbirini bir yazıda yeterince değerlendirmek mümkün değil. Ama ben rahatlıkla şunu söyleyebilirim. Zeki Oğuz sadece hikâyeleri ile şöhret

olmuş birçok çağdaşını geride bırakacak eserler vermiş sade, yalın, gerçekçi bir kalemdir. Tek talihsizliği merkezin dışında taşrada olmasıdır. Daha açıkçası İstanbul'da değil Konya'da yaşamasıdır.

Bu yazıyı okuduysanız lütfen internete girip yukarıda anlattığım bu alçak gönüllü insanın özgeçmişine ve eserlerine bir bakın ve henüz okumadıysanız birkaçını mutlaka alın pişman olmayacaksınız.

Şunu da eklemek isterim ki Zeki abi sol görüşlü olduğu için elbette toplumsalçı diyebileceğimiz bir bakış açısı vardı. Ancak ideolojisini hiçbir zaman insanın önüne geçirmez, hiç kimseye ön yargılı davranmaz, yeri gelince siyasi düşüncesini söyler ancak yerli yersiz kısır tartışmalara hiç girmezdi. Bu yönü ile de örnek alınması gereken özel bir insandı diye düşünüyorum ve dünya görüşleri ne olursa olsun epeyce gözü yaşlı dostlar bıraktı geride...

Şimdi bir yandan, "Yörüklerin Babası, yörüklerin sesi" diye anılıyor bir yandan "Gezgin Yürek"! Ben de ona kendisinin de sevdiği benimsediği gibi: "Sessiz Bir Anadolu Türküsü" diyorum ya da "Konya'nın Yanık Türküsü..." Birçok Konyalının henüz duymadığı...

Ve eklemek istiyorum: Biz de bura-

dayız Zeki Abi, huzur içinde uyu! Seni anlatmaya devam edeceğiz...

Hiçbir yerde tam listesini bulduğum eserlerinden bir kısmı:

1970'de Kavgadayız Her Saat adlı şiir, 1981'de de Bebek adlı öykü kitabı yayımlandı. Zeki Oğuz'un diğer öyküleri Varlık, Yaba Edebiyat, İnsancıl, Gerçek Sanat, Çağrı, Çalı, Eşik, Aykırı Sanat gibi dergilerde yayımlandı. 1997'de Konya Çalı Kültür Sanat Dergisini yayımlamaya başladı. 110 sayı yayımlanan Çalı dergisinde yaşayan değerlerimizle ilgili özel sayılar yaptı. Dergide sürekli olarak Konya kültürünün öne çıkmasını sağladı.

ŞİİR: Kavgadayız Her Saat (1970), Gezgin Yürek (1999) Cadılarıma Türküler

ÖYKÜ: Bebek (1981), Hayrat (1992), Adem'in Kaburga Kemiği (1994), Yüreğimi Getirdim Armağan (1995), Ürkek Bir Keklik (1996), Dolav'lı Yılmaz Güney (2002), Seçme Öyküler (2004). Sedef Saplı Bıçak Miço

ARAŞTIRMA: Gelenek ve Görenekleriyle Konya Dağ Köylere (1997), Bir Bozkır Türküsü – Beldeleri Yaşlarıyla Konya (2003). Betona Yenik Düşen Topraklar: Parsana, Konya'nın Kırk Gezilecek Yeri, Taşra ve Gezgin; Beldeleri, Yaşlarıyla Konya

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

YALAN DÜNYA

*İnsanoğlu bu yalan dünyaya gelir gelmez,
Âhirete doğru yola çıkar, ama bilmez.
Mal-mülk, makam-mevki işine öyle dalar ki
Diz tutmaz, göz görmez oluncaya dek ayılmaz.*
01 Eylül 2023 (Ahmet Sevgi)

SAKARYA'DAN BÜYÜK TAARRUZA

**ANUŞ
GÖKÇE**

Türkiye'nin yakın tarihinde yeniden dirilişe sahne olan olaylar vardır. Bunlardan biri Sakarya diğeri de 30 Ağustos Büyük Taarruzdur.

Sakarya Savaşı, Çatalca Melhamesinden daha kanlı olmuştur. Savaşın ilk merhalesi, Yunanistan'ın Küçük Asya Ordusu'nun 136 000 kişilik bir kuvvetle 77.000 kişinin savunduğu Kütahya Eskişehir hattına taarruzuyla başlamıştır. İki hafta süren savaş sonucunda Türk Ordusu ağır kayıplar vermiştir. 24 Temmuz 1921'de yapılan bu taarruzda Türk ordusu ağır bir kayıp verince Mustafa Kemal, Türk ordusuna Sakarya nehrinin doğusuna çekilme emri vermiştir. Bu savaşta Türk ordusu, mevcudunun yarısına yakınından fazlasını kaybetmiştir. Bu arada Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşa'ya "Başkomutanlık" yetkisini verdi. Çıkarılan Tekâlif-i Miriye kanunuyla Türk ordusunun eksikleri giderildi, askerın giyim ve gıda ihtiyaçları giderildi. Türk halkı büyük bir özveriyle ordusuna destek çıktı ve elindeki tüm imkânları seferber etti. Halkın bedeli karşılanmak üzere %30 ulaşım vasıtalarına el konularak ordunun emrine verildi. Hanımlar dokuma tezgâhlarında ordu için çadır, iç çamaşırı, kaput, sargı bezi, çarşaf vs. dokudular, dikim evlerinde bunlar dikilerek cepheye yollandı.

Bu arada Yunan Ordusu da kuvvetlerine taze güç katarak ve teçhizatını artırarak yeni bir strateji geliştirmişti. Anadolu içlerine yürümek yerine direk Ankara'ya yürümeyi hedeflemişti.

Savaşın ikinci merhalesi 23 Ağustos'ta başladı. Öğleye doğru Yunan kolordusuna bağlı tümenler Mangal dağına taarruzuyla başladı. Başkomutan savaşın bir baskın niteliğinde olacağını sezerek manevra kabiliyeti yüksek bir ihtiyat itikal yapısı kurmuş ve Batı Cephesi Karargâhı da bunu başarıyla uygulamıştı. Yunanlılar ilk aşamada Demirözü vadisinden yarma ve Mangal dağı çevresinden kuşatma stratejisiyle Ankara yolunu açmayı denedilerse de Türk ordusu da onlara paralel olarak cepheyi güneye kaydırınca bunu başaramamış, savaş ortasında

stratejisini değiştirmek mecburiyetinde kalmıştır.

General Populas'ı kuzeyden cepheyi yarma teşebbüsü de başarısızlıkla sonuçlandı. Mustafa Kemal o güne dek tüm askeri öğretilerin üzerine inşa edildiği "hat savunması-Cephesi yarılan ordunun savaşı kaybetmesi- fikrinin ortadan kaldırdığından habersiz olan General Polulas kaç kilometre ilerlerse Ankara'yla arasında karşısında Türk askerinin savunmasıyla karşılaştı. 22 Gün 22 gece devam eden savaşta enkaz haline gelen tümenlerini Sakarya'nın batısına çekmek mecburiyetinde kaldı. 13 Eylül'de kazanılan zaferden sonra Yunan Ordusu Sakarya'nın batısında 10 Ekim'e kadar takip edilmiştir. Yuna ordusu Seyitgazi Afyon hattına kadar çekilmiştir. Bundan sonra iki taraf da tam bir yıl sürecek bir hazırlanma sürecine girecektir.

Sakarya Savaşında Genel Kurmayın bildirdiği resmi şehit, firari ve kayıp sayısı 5713'tür. Dr. Selim Erdoğan, Sakarya Savaşı'nın saha araştırmasıyla ilgili makalesinde şehit alanları ve şehit sayısı hakkında yeni bilgiler vermektedir. Buna göre 2014-2019 yılları arasında yapılan saha çalışmalarında kesinleşen şehitlik alanının 149, muhtemel şehitlik alanın 45, şüpheli şehit defin alanının 52 olduğu, kesinleşen şehit sayısının asgari 2613, azami 3994 olduğu belirtilmiş, muhtemel şehit sayısının da asgari 900, azami 1752 olduğu tahmin edilmiştir. (Dr. Selim Erdoğan, Akademik Tarih (TR) Aylık Blok Dergisi, Mart 2019 sayısı/akademiktarihtr. Com, pdf, s.11.)

Sakarya şehit ve gazilerini rahmetle anarken bu konuda yazılmış birkaç şiiri sizlerle paylaşmak istiyorum.

Sakarya savaşıyla ilgili en çok beğendiğim şiir Necip Fazıl Kısakürek'in

"İnsan bir su misali kıvrım kıvrım akar ya

Bir yanda akan benim öbür yanda Sa-

karya

Su iner yokuşlardan hep basamak basamak

Benimse alın yazım yokuşlarda susamak” dizeleriyle başlayan Sakarya Türküsü’dür.

Bu şiirde batı ile doğunun daima savaş halinde olduğu, fikirler ve hırsların çarpıştığı, Kurtuluş Savaşının en büyük imtihanlarından birinin verildiği Sakarya Savaşı ve destanlaşan Türk ordusunun cansiperane mücadelesini anlatılmaktadır. Antoloji.com dan aldığım birkaç şiir de şöyle:

Vedat Sadioğlu;
Sakarya Savaşı
Eskişehir-Kütahya yenilgisi sonrasıydı
Yunan ordusu stratejik olarak başarılı
“Türklerin işi bitti” diyorlardı
Mustafa Kemal’i hesaba katmamışlardı

Türk ordusu Ankara’nın 80 km önünde
Sakarya ırmağının dirseğinde
Burada konuşlanmış beklemeydi
Mustafa Kemal burada durulmasını emretti

İlk kez Mustafa Kemal’e subaylık verildi
Bu “Başkomutanlık” tı ve gerektiği
Mustafa Kemal tekrar üniformasını kuşandı

Mustafa Kemal ‘Türk Ordusunun Başkomutanı’ oldu

Hızla ordunun ihtiyaçları karşılandı
Türk halkı maddi ve manevi yardımdaydı

M. Kemal 12 Ağustos’ta atından düştü, yaralandı

Mustafa Kemal’in bir de böbrek ağrısı vardı.

....

23 Ağustos’tan 13 Eylül’e 22 gün 22 gece

Tam bir ‘Meydan Savaşı’ bir ‘muharebe’
Mustafa Kemal’e göre ‘çok büyük ve kanlı bir savaş’ idi

Mustafa Kemal savaşa, ‘Melhame Kübra’ dedi.

...

Vedat bey, şiirinin devamında Türk ordusunun ve milletinin çok büyük fedakârlıkları neticesinde bu savaşın kazanıldığını, çok ağır bedeller ödediğini kaydetmiştir.

Türkiye’nin yakın tarihinde varlık ile

ölüm arasında tercihin yapıldığı ikinci büyük bir savaş da Büyük Taarruz’dur. Türk milletinin var olmasını sağlayan bu büyük savaşta Mustafa Kemal ve cephe komutanlarını yok sayıp basit bir olay olarak göstermektedirler. Bunu yapanlarda masumiyet görmek imkânsızdır. Kasıtlı olarak yapıyorlar ve Türk milletinin yetiştirdiği dehalara küfrederek kendi kalibrelerini ortaya koyuyorlar.

Şimdi de Büyük Taarruza nasıl gelindi onu anlatalım.

Yunan ordusunun Sakarya savaşından sonra Sakarya’nın batısından uzaklaştırılmasından sonra iki taraf arasında ateşkes ilan edilmişti.

Yunan tarafı Şubat ve Mart 1922’de Londra’ya uzun bir ziyarette bulunarak ülkesine yapılan askerî yardımın artırılmasını istedi. İngiliz hükümeti bu isteği reddetti. Gounaris bunun üzerine Anadolu’dan çekilme tehdidinde bulundu ise de bunu kendi hükümeti kabul etmedi. Sakarya Savaşı’nın en önemli sonuçlarından biri de Fransa Hükümetiyle yapılan Ankara Anlaşmasıdır. 30 Ekim 1921’de Fransa Türk karşıtı bir politika izleyen İngiltere ile yollarını ayırdı ve Türklerle ilımlı bir politika takip etmeye başladı. Bu arada İtalya’da Temmuz 1921’de Antalya yöresinden ayrılarak Yunanistan karşısında Türk tarafını destekleyen bir tutum aldı.

TBMM Hükümeti Hariciye Nazırı Yusuf Kemal Bey’i Şubat 1922’de Londra ve Paris’e gönderdi. İngiltere, Fransa ve İtalya temsilcileri Mart 1922’de Paris’te toplanarak ateşkes de dâhil konuşulmak üzer Sevr Anlaşmasının bazı değişiklikler yapmayı teklif ettiler. Ankara Hükümeti, Anadolu’nun tamamen boşaltılmasını şart koşunca anlaşma sağlanamadı. Bu esnada TBMM Mustafa Kemal Paşa’nın başkomutanlığını süresiz olarak uzattı.

Temmuz 1922’de Dahiliye Nazırı Fethi Bey, Londra ve Paris’e giderek anlaşma zemini aradı. Fakat olumlu bir sonuç alınama. Barış yolunun kapalı olduğunu gören Ankara Hükümeti Taarruza karar verdi. Fethi Bey’in 14 Ağustos 1922’de Ankara’ya gönderdiği raporda “Milli gayenin sağlanması, ancak askerî faaliyetlerle kabil olacaktır.” diyordu.

Türk ordusu 15 Eylül 1921 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere seferberlik ilan etmiş, 1899, 1900 ve 1901 doğumlarını

silahaltına almıştı. Ordunun ihtiyaçları da siviller dâhil çeşitli kaynaklardan sağlanmıştı. 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara anlaşmasından sonra bu ülkeden önemli miktarda silah ve mühimmat desteği sağlandı. Sovyetler Birliği'nden sağlanan mali yardım da orduyu geliştirmekte kullanıldı.

Genel taarruz hazırlıkları Haziran 1922'de başlatıldı. 6 Ağustos 1922'de orduya gizlice taarruz için hazırlanması emri verildi. Mustafa Kemal Paşa, Akşehir'e gelerek komutanlarla bir toplantı yaptı. Toplantıda 26 Ağustos taarruz günü olarak belirlendi. Taarruz Afyon'un güneyinden Dumlupınar yönüne doğru baskın şeklinde olacak ve düşman kuvvetleri tümüyle yok edilecekti.

25 Ağustos'u 26 Ağustos'a bağlayan gecede 5. Süvari Kolordusu Ahır dağları üzerindeki Yunanlıların gece savunmadığı Ballıkaya mevkiinden sızma yaparak Yunan hattının gerisine intikale başladı. İntikal bütün gece sabaha kadar sürdü.

26 Ağustos sabaha karşı 4.30'da başlaması planlanan taarruz sis nedeniyle 5.30'da başladı. Yarım saat süren çok yoğun bir bombardıman ile Yunan'ın ön hat mevziileri iş göremez hale gelmişti. 6.00'da başlayan piyade taarruzu, kısa sürede gelişmiş; Tınaztepe, Belentepe ve Kalecik sivrisinin geri alınması ile sonuçlanmıştır. Ancak Yunan gerek takviye kuvvetlerinin direnmesi gerekse Sincan ovasında mevzilenmiş Yunan topçularının şiddetli ateşi ve taarruz dengesinin kaybedilmesi karşısında taarruz yavaşlamış ve öğleye doğru durmuştur. Tınaztepe'deki kuvvetli Yunan taarruzu ve Kurtkaya mevziinin direnişi karşısında Türk kuvvetleri kısmî geri çekilmelerle akşam saatlerinde bir denge oluşturmuştur. Bu esnada 2. Türk Ordusunun, 2. Yunan kolordusuna şiddetli taarruzları 1.Kolorduyu daha fazla takviye edememesine yol açmıştır. Hatzanestis, sarsılan Güney cepheyi takviye etmek yerine, 2. Kolordunun esas plandaki gibi Çay istikametine doğru taarruz etmesini emretmesi, Yunanlıları stratejik bir sıkıntıya sokmuştur. Öte yandan yarma bölgesinin batısında saat 18.00'de 5. Süvari Kolordusu cephe gerisine sızarak, Yunan birliklerinin İzmir-Afyon iletişim bağlantısını kesti. Böylece İzmir'de bulunan Yunan Başkomutanlık Karargâhının cephe hattında bulunan Yunan birlikleriyle haberleşme imkânı kalmadı.

Trikopis, bu durumda elindeki tek şansın bütün ihtiyat kuvvetlerini Kalecik istikametine sevk etmeyi düşündü. Ancak Türk taarruzunun devam etmesiyle 27 Ağustos sabaha karşı Tınaztepe, Erkmentepe ve Kurtkaya tepesinin düşmesi neticesinde Yunan 4. Piyade Tümeninin dağılması, 1. Piyade Tümeninin ağır kayıplarla geri çekilmesiyle 27 Ağustos öğle saatlerinde cephe tamamen yarıldı. Cephenin yarılmasıyla birlikte Sincanlı ovasına giren Türk birlikleri Yunanlıları süratle takip etmeye başladılar. Cephenin yarılmasıyla birlikte Yunan 1. Kolordusu ikiye bölünmüş, kuşatılmamak için İzmir yönünde geri çekilmek yerine ulaşım alt yapısı yetersiz Kuzeybatı yönüne çekilmekten başka çare bulamamıştır. Yunan'ın I. Kolordu karargâhı, 4. Tümen kalıntıları, 5. ve 12. Tümenler, İkinci Kolordu birlikleri İbulak'a doğru çekilmişlerdir. Diğer tarafta kalan General Frangu komutasındaki 1.Tümen ve Takviye birlikleri burada da tutunamayarak geri çekilmeye devam etmiştir.

28- 30 Ağustos'ta Türk kuvvetleriyle çekilen Yunan birlikleri arasında şiddetli çarpışmalar olmuştur. Türklerin takibinden kurtulamayan Yunan birlikleri mevzii alamadılar. Ayrıca 3. Kolordu ile geri çekilen Yunan birliklerinin arasında açılan boşluktan içeri dalan 2. Türk Ordusu birliklerinin kuzeyden çevirme yapmasıyla Yunan Ordusunun ana parçası olan 1. ve 2. Kolordu birliklerinin Murat dağı eteklerinde bir torbaya girmesine neden olmuştur. 30 Ağustos günü akşam saat 19.30'a kadar devam eden Başkomutanlık Meydan Muharebesi olarak tarihe geçen bu savaşta Yunan birlikleri imha edilip dağıtılmıştır. Aynı günün akşamında Türk ordusu Kütahya'ya girdi. Burada Mustafa Kemal Paşa, "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" emrini verdi.

İzmir tarafına kaçmaya çalışan Trikopis 6000 askeriyile birlikte Uşak'ta esir alındı. Türk Ordusu 9 Eylül'de İzmir'e girdi. 11 Eylül'de Bursa, Foça, Gemlik ve Orhanlı; 12 Eylül'de Mudanya, Kırkağaç ve Urla, 13 Eylül'de Soma, 14 Eylül'de Bergama, Dikili ve Karacabey, 15 Eylül'de Alaçatı ve Ayvalık, 16 Eylül'de Çeşme, 17 Eylül'de Karaburun ve Bandırma, 18 Eylül'de Biga ve Erdek Yunan işgalinden kurtarıldı. 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesi ile Doğu Trakya silahlı çatışma olmadan kurtarıldı. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan an-

laşması ile Türkiye bağımsız bir devlet oldu.

Büyük taarruzda 26 Ağustos'tan 18 Eylül'e kadar Türk ordusunun muharip zayıfatı 2543 şehit ve 9855 yaralı, 1697 kayıp ve 101 esir idi.

Sonuç

Sakarya ve Büyük Taarruz savaşları, Türk Milleti'nin yok olmama sebebidir. Çünkü Sakarya savaşında düşman Sakarya nehrinin batısına ve kuzeyine atılmıştı. Yunan birliklerini takip eden Türk ordusu, çok kayıp verdiği için Yunana kesin darbeyi vuramamıştı. Kesin darbenin indirilmesi ve yurdun düşmandan temizlenmesi için uzun bir süre hazırlanmak gerekli idi.

İşte Büyük Taarruz uzun bir süre hazırlanmanın ve yeni strateji geliştirmenin sonucunda kazanıldı. Önce 26 Ağustos'ta Kocatepe'de yapılan bir baskın sonu düşman şaşkına çevrildi, ardından kuşatma hareketiyle diğer birliklerle iletişimi koparıldı. Birkaç yarma hareketinin başarısızlıkla neticelenmesi düşmanı geri çekilmeye mecbur etti.

Sakarya'da ve Büyük Taarruzda düşman direk Ankara'ya yönelmişti. Amaçları milli mücadelenin kalbini yok etmektir. Türk askeri ve milleti buna izin vermedi.

Keşke düşman kazansaydı? Diyenler var ya! Onlara Anadolu'ya giren Yunanlıların neler yaptıklarını Halide Edip'in 1922'de Yunan Mezalimine dair tahkikat raporunu okumalarını tavsiye ediyorum. Bir de "Dağa Çıkan Kurt" u mutlaka okusunlar. Gerçek bir hikâye. Kadir Mısıroğlu'nun "Yunan Mezalimi" ni okumayı da eksik etmesinler.

Balkan bozgunundan sonra geride bırakılan ve kendi kaderine terkedilen soydaşlarımıza yapılanları hatıra kitaplarından ve Emine Işınsu'nun "Çiçekler de Büyür" romanını bir zahmet okusunlar. Çünkü bu roman Meriç nehrini yüzerek geçen ve şanslı yaver gidip kurşunlanmaktan son anda kurtulan bir soydaşımızın anlatılarına dayanılarak yazılmıştır.

Allah, başta Başkomutan Mustafa Kemal Paşa olmak üzere Kurtuluş Savaşı gazi ve şehitlerimizi rahmetle anıyorum. Onların hatırasını genç nesillere aktarabilmek için önce Antoloji .com'dan bir şiir, sonra da 30 Ağustos için yazdığım bir şiiri sizlerle paylaşmak istiyorum.

Büyük Taarruz Destanı

Türklüğün şanlı tarihi, kanla yazılan des-

tan

Oku, öğren ey Türk Genci! Nasıl kurtuldu bu vatan?

Sakarya Meydan Savaşı moral oldu en baştan,

Taarruza karar verdi, o en büyük Komutan

Ankara'dan Akşehir'e geldi Mustafa Kemal

26 Ağustos'ta hücum başladı derhal!...

Yunan hattı gerisinden sızma ile intikal; Sabah oldu, şaştı Yunan, bu ne durum, bu ne hal?

....

Ozan Bindebir.(Savaşın geçtiği yerleri ve yapılan şanlı mücadeleyi konu alan şiirin devamını ilgilenenler antoloji.com dan okuyabilirler.)

30 AĞUSTOS

Vatan toprağına göz dikti Yunan

Düşmanın İzmir'e girdiği andır.

İzzeti nefise dokunan elin

Hasan'ın kurşunu attığı andır.

Türk ordusu hazır idi savaşa

26 Ağustos'ta paşalar baş başa

Baskınla başladı panik, kargaşa

Mehmet'in düşmanı vurduğu andır

Bir şafak vaktinde, Kocatepe'de

Mermiler patladı her bir cephe

Düşmanı sürmüştü harp ede ede

Bir yüce emrin verildiği andır.

Asil asker emir aldı Ata'dan

Doğudan hücumla kalktığı toytan

Kahramanlık miras kaldı soyundan

Bir milletin şaha kalktığı andır.

Otuz Ağustos'ta, Dumlupınar'da

Yunanın gözünü açığı yerde

Yaman bir savaşta, er meydanında

Türk'ün yumruğunu yediği andır.

Başkomutandan parola geldi

İl hedef Akdeniz, ileri! Dedi

Eylülün dokuzu, Yunan esirdi

Sevinçten gözyaşı döktüğü andır.

Anuş der ki zillete boyun eğmeyin

Türk'ün nasırına sakın değmeyin

Tarihine bağlı nesli boğmayın

Özgürlük aşkının tattığı andır.